

After LIFE Conservation Plan

RigKilde-LIFE

Restoration and conservation of petrifying springs (*7220),
calcareous fens (*7210) and alkaline fens (7230) in Denmark

1. Indledning

RigKilde-LIFE projektet (aftale nr. LIFE14 NAT/DK/000606) blev gennemført i perioden 1. august 2015 til 31. december 2022.

Projektet vedrører i henhold til EF's Habitatdirektiv en række Annex I habitat naturtyper og Annex II og IV arter inden for syv danske Natura 2000 områder beliggende i henholdsvis Nordvest Jylland, på Langeland og på Sjælland. Projektet omfatter i alt otte delprojekter og der indgår otte partnere. Miljøstyrelsen indgår ikke i projektet som arealforvalter.

Projektets hovedfokus er restaurering af og udvidelse af arealet med habitat naturtyperne rigkær (7230), hvas avneknippemose (7210*) samt kilder og væld (7220*). Projektet fokuserer desuden på at forbedre levevilkårene for Annex II arterne stor vandsalamander (*Triturus cristatus*), stor kærguldsmed (*Leucorrhinia pectoralis*) og lys skivevandkalv (*Graphoerus bilineatus*) samt Annex IV arten spidssnudet frø (*Rana arvalis*). Derudover fokuserer projektet også på at forbedre bevaringsstatus af andre habitat naturtyper som fx strandeng (1330) og tidvis vådeng (6410) tilknyttet ovenstående habitat naturtyper.

Det samlede projektområde er på ca. 2.994 ha. Hertil kommer yderligere ca. 64 ha som i løbet af projektperioden er godkendt som projektudvidelse af EU Kommissionen. Det er vigtigt at understrege, at arealet af det samlede projektområde er et bruttoareal, og at de udførte forvaltningstiltag dækker et væsentligt mindre areal.

I henhold til projektaftalen med EU omfatter projektet 33 individuelle aktioner med fokus på at bidrage til at sikre god bevaringsstatus af projektets habitat naturtyper og arter og med henblik på at understøtte målsætningerne i de respektive Natura 2000 planer. I henhold til projektaftalen omfatter projektet således følgende aktiviteter og mål:

- Hydrologisk restaurering (aktion C1 og C4) på ca. 305 ha habitatnatur
- Rydning af uønsket vegetation (aktion C2) på 163 ha habitatnatur
- Græsnings faciliteter (aktion C3) på ca. 203 ha habitatnatur
- Lodsejeraftaler om rådighedsindskrænkninger (aktion B1)
- Information (aktion E3)

Ved at iværksætte disse aktiviteter forventes i henhold til projektaftalen følgende resultater for udpegningsgrundlagene i habitatområderne:

- Hydrologisk forvaltning af eksisterende 7230, 7210* og 7220* på tilsammen ca. 120 ha
- Forbedrede lysåbne forhold af eksisterende 7230, 7210* og 7220* på tilsammen ca. 170 ha som summen af rydning og græsning
- Potentiale for udvikling af yderligere 7230, 7210 og 7220 på samlet set ca. 87 ha

- Forvaltning (hydrologi, rydning og græsning) af andre habitatnaturtyper (fx 1330 og 6410) på samlet set 381 ha
- 22 forbedrede eller nye vandhuller og 250 m kantskrab for at forbedre yngle- og levevilkårene for arterne projektet er målrettet mod
- Besøgsfaciliteter (information, observationstårne, foldere, stier)

Det er væsentligt at bemærke, at rydnings- og græsningsindsatsen skal ses under et da målet er at skabe lysåbne forhold. Indsatsen for ny potentiel habitatnatur skal ses som den kombinerede indsats for hydrologi, rydning og græsning.

Tabel 1 viser et overblik over fordelingen af delprojekter i LIFE projektet.

Tabel 1. Delprojekter i RigKilde-LIFE projektet med fokus på forbedring af bevaringsstatus af habitat naturtyper (vist med numre). NST = Naturstyrelsen Fyn eller Naturstyrelsen Nordsjælland.

Delprojekt nummer	Delprojekt navn	N-2000 site SAC	Habitat naturtype*	Projekt areal - ha	Projektejer
1	Vejlerne	DK00EY124	7230, 7220*	1.576	Thisted Kommune
2	Hvidbjerg Å	DK00EX132	7230, 7220*	229	Thisted Kommune
3	Agger	DK00EY133	7230, 7220*	263	Thisted Kommune
3	Agger	DK00EY133	7230, 7220*	91	Struer Kommune
4	Underlien	DK00FX317	7230, 7220*	205	Jammerbugt Kommune
5	Sydlangeland	DK008X201	7230, 7210*	128	NST
6	Suså	DK006Y275	7230, 7210*	163	Faxe Kommune
7	Vasby og Sengeløse Moser	DK002X213	7230	109	Høje-Taastrup
8	Øvre Mølleådal	DK002X212	7230, 7220*	230	Furesø Kommune og NST

*projektet omhandler også andre mindre forekommende habitat naturtyper (fx 1330 og 6410)

Formålet med After LIFE Conservation Plan er at fastlægge en plan for den driftsmæssige forvaltning af LIFE projektet efter dets formelle afslutning. Planen omfatter i) kort status og analyse af projektet ved udgangen af 2022, ii) hvilke aktiviteter skal gennemføres, hvornår og af hvem, iii) det økonomiske grundlag.

Da projektområderne alt overvejende ligger i Natura 2000-områder, vil Natura 2000-planen med tilhørende handleplan udgøre den overordnede planlægning for at opnå gunstig bevaringsstatus af områdernes udpegningsgrundlag samt for overvågning. Som led i projektet er der for hvert delprojekt udarbejdet en plejeplan (jf. Bilag 1) med et 10-årigt perspektiv for der arealer der indgår i LIFE projektet. Plejeplanerne udgør hovedgrundlaget for After LIFE Plan.

2. Status for projektets mål og handlinger

Tabel 2 viser et overblik over gennemførte aktioner, opnåede mål samt kommende udfordringer fordelt på de forskellige delprojekter. Opgørelsen skal ses i forhold til projektets fokus på naturtyperne 7230, 7210* og 7220* samt øvrige perifere naturtyper som 1330 og 6410. Målene for de perifere naturtyper kan dække over flere delprojekter.

Projektet omfatter private arealer som primært er tilknyttet de kommunale delprojekter samt statsejede arealer tilknyttet Naturstyrelsens delprojekter.

Fremadrettet skal driften som udgangspunkt varetages af de private lodsejere i de kommunale delprojekter, mens driften på de statsejede arealer skal varetages af Naturstyrelsen.

Samlet set har de udførte handlinger medført:

- Økonomisk kompensation (aktion B1) på 100,8 ha for permanente (19,9 ha opkøbt) eller tidsbegrænsede rådighedsindskrænkninger (80,9). Projektaftaler er desuden opnået uden økonomisk kompensation på 592 ha
- Sikring af gode hydrologiske forhold på samlet set 255 ha og heraf for habitatnaturtyper 114 ha
- Sikring af lysåbne forhold ved udførsel af rydninger og græsning på samlet set 650 ha og heraf for habitatnaturtyper 313 ha
- Iværksætte plejeforanstaltninger af andre arealer med henblik på at skabe ny potentiel habitatnatur (7230, 7210*, 7220*, 1330 og 6410) på 90 ha. Dette sker i kombination med hydrologiske forbedringer, rydninger og afgræsning.
- Sikring af levesteder for stor vandsalamander (*T. cristatus*), stor kærguldsmed (*L. pectoralis*), lys skivevandkalv (*G. bilineatus*) og spidssnudet frø (*R. arvalis*) i 29 vandhuller og med 350 m kantskrab.
- Sikring af publikumsfaciliteter (stier) i 3 delprojekter.
- Information til offentligheden (infotavler og folder) i overensstemmelse med LIFE projektet.

Tabel 2. Oversigt over aktioner og handlinger i RigKilde-LIFE projektet med opstillede mål og kommende udfordringer. Bemærk, at alle handlinger ikke nødvendigvis er gældende for alle delprojekter. Mål for anden habitatnatur gælder for projektet som helhed.

Handling #1: Kompensere lodsejere økonomisk for at tåle rådighedsindskrænkninger (jf. projektets aktion B1) samt aftaler om projektdeltagelse uden kompensation (jf. projektets aktion A4).			
Delprojekt	Mål	Status	Kommende udfordringer
# 1 Vejlerne	Opkøbe op til 15 ha omdriftsjord, opkøbe op til 5 ha naturarealer og engangskompensere op til 20 ha	Opkøbt 2,1 ha og engangskompenseret 14,8 ha – i alt 16,9 ha fordelt på 8 aftaler. Derudover 29 aftaler omfattende 187,7 ha uden kompensation	Om muligt fortsætte naturplejeaftalerne, når disse udløber
# 2 Hvidbjerg Å		Engangskompenseret 31,0 ha fordelt på 5 aftaler. Derudover 16 aftaler omfattende 46,2 ha uden kompensation	Om muligt fortsætte naturplejeaftalerne, når disse udløber
# 3 Agger, Thisted K.		Ikke udbetalt kompensation. 8 aftaler omfattende 100,7 ha uden kompensation	Om muligt fortsætte naturplejeaftalerne, når disse udløber
# 3 Agger, Struer K.	Opkøbe op til 10 ha	7,08 ha med landtidsleje. Derudover 1 aftale omfattende 45,7 ha uden kompensation	Om muligt fortsætte naturplejeaftalerne, når disse udløber
# 4 Underlien	Opkøbe op til 5 ha og engangskompensere op til 30 ha	Opkøbt 7,5 ha og engangskompenseret 20,5 ha. Derudover 11 aftaler omfattende 52,1 ha uden kompensation	Om muligt fortsætte naturplejeaftalerne, når disse udløber
# 5 Sydlangeland	Opkøbe op til 10 ha	Opkøbt 8,7 ha	
# 6 Suså	Opkøbe op til 5 ha	Opkøbt 1,7 ha. Derudover langtidsleje af 6,62 ha samt aftale om naturpleje på 40,1 ha uden kompensation	Om muligt fortsætte naturplejeaftalerne, når disse udløber
# 7 Vasby Sengeløse Moser	Opkøbe op til 5 ha og langtidsleje op til 5 ha	Langtidsleje af 0,83 ha samt aftale om naturpleje på 30,9 ha uden kompensation	Om muligt fortsætte naturplejeaftalerne, når disse udløber
# 8 Øvre Mølleådal	Opkøbe op til ca. 9 ha	Aftale om naturpleje på 88,9 ha uden kompensation.	Om muligt fortsætte naturplejeaftalerne, når disse udløber
Handling #2: Forbedre de hydrologiske forhold – jf. projektets aktion C1			
Delprojekt	Mål	Status	Kommende udfordringer
# 1 Vejlerne	7230 og 7220*: 17,8 ha Anden habitatnatur: 143,6 ha Ny 7230 og 7220*: 30 ha	Gennemført på 14,0 ha 7230. Hydrologiske forbedringer i anden habitatnatur gennemført på ca. 42 ha 1330. Hydrologiske forbedringer medfører 2,7 ha ny potentiel 7230 og 0,3 ha 7220*	Vedligeholde hydrologiske tiltag

# 2 Hvidbjerg Å	7230 og 7220*: 44,6 ha Anden habitatnatur: 88,3 ha Ny 7230: 5 ha	Gennemført på 3,4 ha 7230. Hydrologiske forbedringer i anden habitatnatur gennemført på ca. 1 ha 6410. Hydrologiske forbedringer medfører 16,6 ha ny potentiel 7230 og 0,5 ha 7220*	Vedligeholde hydrologiske tiltag
# 3 Agger, Thisted K.	7230 og 7220*: 35,4 ha Anden habitatnatur: 137,1 ha Ny 7230 og 7220*: 9,0 ha	Gennemført på 15,5 ha 7230 og på 0,4 ha 7220*. Hydrologiske forbedringer i anden habitatnatur stor set ikke gennemført. Hydrologiske forbedringer medfører 1,6 ha ny potentiel 7230	Vedligeholde hydrologiske tiltag
# 3 Agger, Struer K.	7230: 9,0 ha Anden habitatnatur: 0 ha Ny 7230: 9,0 ha	Gennemført på 9,3 ha 7230. Hydrologiske forbedringer af anden habitatnatur udført på 3,7 ha 1330. Hydrologiske forbedringer medfører 13,4 ha ny potentiel 7230	Vedligeholde hydrologiske tiltag
# 4 Underlien	7230 og 7220*: 12,2 ha Anden habitatnatur: 39,9 ha Ny 7230: 9,0 ha	Gennemført på 3,7 ha 7230 og 0,6 ha 7220*. Hydrologiske forbedringer af anden habitatnatur udført på 8,8 ha 2130 og 2190. Hydrologiske forbedringer medfører 4,7 ha ny potentiel 7230	Vedligeholde hydrologiske tiltag
# 5 Sydlangeland	7230 og 7210*: 0 ha Anden habitatnatur: 0 ha Ny 7230 og 7210*: 9,5 ha	Etableret hydrologiske tiltag for ny potentiel natur 5,0 ha 7230 og 4,5 ha 7210*	Vedligeholde hydrologiske foranstaltninger
# 6 Suså	7230 og 7210*: 2,9 ha Anden habitatnatur: 40 ha Ny 7230 og 7210*: 0 ha	Gennemført på 1,2 ha 7230 og 6,1 ha 7210*. Hydrologiske forbedringer af anden habitatnatur udført på 3,2 ha 6410. Hydrologiske forbedringer medfører ikke ny potentiel 7230	
# 7 Vasby Sengeløse Moser	7230: 6,6 ha Anden habitatnatur: 40 ha Ny 7230: 2,0 ha	Gennemført på 0,6 ha 7230, hvor der var behov for hydrologiske forbedringer. Ingen behov for hydrologiske ændringer på anden habitatnatur. Hydrologiske ændringer medfører 1,4 ha potentiel 7230.	Vedligeholde afvandingsgrøfter
# 8 Øvre Mølleådal	Ingen hydrologi indsats	<u>Furesø Kommune</u> Ingen indsats <u>Naturstyrelsen</u> Gennemført på 0,7 ha 7230. Hydrologiske ændringer medfører 0,8 ha potentiel 7230	Vedligeholde hydrologiske foranstaltninger

Handling #3: Sikre lysåbne forhold med rydninger og afgræsning – jf. projektets aktion C2 og C3			
Delprojekt	Mål	Status	Kommende udfordringer
# 1 Vejlerne	7230: 18,9 ha Anden habitatnatur: 91,2 ha Ny 7230 og 7220*: 30 ha	Gennemført på 30,9 ha 7230 og 0,4 ha 7220*. På anden habitatnatur er sikret græsning på ca. 52 ha 1330. Rydnings- og græsningsindsats medfører 17,9 ha ny potentiel 7230 og 0,6 ha 7220*	Forhindre genvækst.
# 2 Hvidbjerg Å	7230 og 7220*: 8,8 ha Anden habitatnatur: 99,1 ha Ny 7230: 5 ha	Gennemført på 22,4 ha 7230 og 0,2 ha 7220*. På anden habitatnatur er sikret græsning på ca. 0,9 ha 6410. Rydnings- og græsningsindsats medfører 23,7 ha ny potentiel 7230 og 0,5 ha 7220*	Forhindre genvækst.
# 3 Agger, Thisted K.	7230 og 7220*: 19,9 ha Anden habitatnatur: 53,5 ha Ny 7230 og 7220*: 14 ha	Gennemført på 29,5 ha 7230 og 3,4 ha 7220*. På anden habitatnatur er der stort set ikke udført forvaltningstiltag. Rydnings- og græsningsindsats medfører 4,7 ha ny potentiel 7230	Forhindre genvækst.
# 3 Agger, Struer K.	7230: 6,0 ha Anden habitatnatur: 0 ha Ny 7230: 9 ha	Gennemført på 10,7 ha 7230. På anden habitatnatur er sikret græsning på 5,9 ha 1330. Rydnings- og græsningsindsats medfører 12,8 ha ny potentiel 7230	Opretholde lysåbne forhold.
# 4 Underlien	7230 og 7220*: 13,9 ha Anden habitatnatur: 52,3 ha Ny 7230: 9,0 ha	Gennemført på 3,0 ha 7230 og 0,4 ha 7220*. På anden habitatnatur er sikret græsning på ca. 17,2 ha 2130, 2140, 2190, 7140. Rydnings- og græsningsindsats medfører 2,3 ha ny potentiel 7230 og 0,9 ha 7220*	Opretholde lysåbne forhold.
# 5 Sydlangeland	7230 og 7210*: 0 ha Anden habitatnatur: 0 ha Ny 7230 og 7210*: 9,5 ha	Ingen. Græsningsindsats medfører 5,0 ha ny potentiel 7230 og 4,5 ha 7210*	Opretholde lysåbne forhold.
# 6 Suså	7230 og 7210*: 15,7 ha Anden habitatnatur: 30,7 ha Ny 7230 og 7210*: 0 ha	Gennemført på lille areal af 7230 og 1,1 ha 7210*. På anden habitatnatur er sikret rydning på ca. 1,2 ha 6410. Rydningsindsatsen medfører 1,6 ha ny potentiel 7230, 0,9 ha 7210* og 1,0 ha 6410	Opretholde lysåbne forhold.
# 7 Vasby Sengeløse Moser	7230: 6,6 ha Anden habitatnatur: 30,7 ha Ny 7230: 2,0 ha	Gennemført på 6,2 ha 7230. På anden habitatnatur er sikret 3,4 ha 6410. Rydnings- og græsningsindsats medfører 4,1 ha ny potentiel 7230	Forhindre genvækst (herunder IAS; gyldenris) og sikre passende græsningstryk.
# 8 Øvre Mølleådal	7230 og 7220*: 9,7 ha	<u>Furesø Kommune</u> Gennemført på 2,3 ha 7230 og 0,1 ha 7220*. Desuden	Forhindre genvækst.

	Anden habitatnatur: 30,7 ha Ny 7230: 6,0 ha	indsats for overdrev 6210 på 0,5 ha. Rydnings- og græsningsindsats medfører 6,1 ha ny potentiel 7230 <u>Naturstyrelsen</u> Gennemført på 8,7 ha 7230. Indsats for anden habitatnatur er 2,3 ha 6410 samt for mindre arealer med overdrev. Rydnings- og græsningsindsats medfører 8,5 ha ny potentiel 7230	
Handling #4: Forbedre levesteder for stor vandsalamander (<i>T. cristatus</i>), stor kærguldsmed (<i>L. pectoralis</i>), lys skivevandkalv (<i>G. bilineatus</i>) og spidssnudet frø (<i>R. arvalis</i>) – jf. projektets aktion C4			
Delprojekt	Mål	Status	Kommende udfordringer
# 1 Vejlerne	10 paddeskrab for stor vandsalamander og spidssnudet frø. Samlet indsats for delprojekt 1, 2 og 3	I alt 15 paddeskrab (13 i delprojekt # 1 og 2 i delprojekt # 2.	Forhindre tilgroning
# 2 Hvidbjerg Å			
# 3 Agger, Thisted K.			
# 3 Agger, Struer K.	Ingen indsats	1 vandhul	Forhindre tilgroning
# 4 Underlien	Ingen indsats	Ingen	Ingen
# 5 Sydlangeland	6 nye vandhuller for stor vandsalamander og spidssnudet frø	Udført 6 vandhuller for vandsalamander og spidssnudet frø. To af vandhullerne har karakter af sø	Forhindre tilgroning
# 6 Suså	Ingen indsats	Ingen	Ingen
# 7 Vasby Sengeløse Moser	1 paddeskrab for spidssnudet frø	2 vandhuller oprenset for spidssnudet frø	Forhindre tilgroning
# 8 Øvre Mølleådal	250 m bredskrab og 5 vandhuller for stor vandsalamander, lys skivevandkalv, stor kærguldsmed og spidssnudet frø	<u>Furesø Kommune</u> 5 vandhuller, 350 m bredskrab <u>Naturstyrelsen</u> Ingen	Forhindre tilgroning
Handling #5: Etablere rekreative faciliteter – jf. projektets aktion E9			
Delprojekt	Mål	Status	Kommende udfordringer
# 1 Vejlerne	Ingen	Ingen	Ingen
# 2 Hvidbjerg Å	Ingen	Ingen	Ingen
# 3 Agger, Thisted K.	Ingen	Ingen	Ingen
# 3 Agger, Struer K.	500 m formidlingssti	Anlagt 239 m boardwalk og 286 m trampesti	Vedligeholde stianlæg

# 4 Underlien	Uspecificeret natursti	Anlagt 450 m grussti som i større stisystem på 3 km i projektområdet	Vedligeholde grussti
# 5 Sydlangeland	Ingen	Ingen	Ingen
# 6 Suså	Uspecificeret trampesti	Etableret 540 m trampesti	Vedligeholde trampsti
# 7 Vasby Sengeløse Moser	Ingen	Ingen	Ingen
# 8 Øvre Mølleådal	Ingen	Ingen	Ingen
Handling #6: Forbedre den offentlige information om projektet og Natura 2000 – jf. projektets aktion E2 og E3			
Delprojekt	Mål	Status	Kommende udfordringer
# 1 Vejlerne	Folder for hele projektet Projektplakat for hele projektet 2 infotavler	Produceret folder og plakat. 4 infotavler	Vedligeholde infotavler
# 2 Hvidbjerg Å	1 infotavle	4 infotavler	Vedligeholde infotavler
# 3 Agger, Thisted K.	2 infotavler	3 infotavler	Vedligeholde infotavler
# 3 Agger, Struer K.	2 infotavler	Formidlingsbord med 6 informationstavler samt 3 infotavler	Vedligeholde infotavler
# 4 Underlien	3 infotavler	5 infotavler	Vedligeholde infotavler
# 5 Sydlangeland	2 infotavler	1 infotavle	Vedligeholde infotavle
# 6 Suså	1 infotavle	2 infotavler	Vedligeholde infotavler
# 7 Vasby Sengeløse Moser	1 infotavle	1 infotavle	Vedligeholde infotavle
# 8 Øvre Mølleådal	3 infotavler	<u>Furesø Kommune</u> 3 infotavler <u>Naturstyrelsen</u> 3 infotavler	Vedligeholde infotavler

3. Pleje og drift i et After-LIFE perspektiv

Samtlige delprojekter i RigKilde-LIFE ligger i Natura 2000-områder i form af EF Habitatområder og eventuelt også EF Fuglebeskyttelsesområde. Grænsen for habitatområderne er ændret af Miljøstyrelsen i 2018 og der er i flere områder sket mindre justeringer af grænsen for habitatområderne. Dette har dog ikke haft indflydelse på mulighederne for at gennemføre indeværende projekt indenfor Natura 2000 afgrænsningen. Flere af delprojekterne (1, 3, 4, 7, 8) er tillige omfattet af fredningsbestemmelser.

RigKilde-LIFE projektet er baseret på Natura 2000-planerne fra første planperiode, som dækker perioden 2009-2015. I forlængelse heraf har kommunerne udarbejdet Natura 2000 handleplaner og Naturstyrelsen har for egne arealer udarbejdet plejeplaner. Handleplanerne og plejeplanerne var koordineret med vandplanerne for de respektive vandoplande i henhold til Vandrammedirektivet. I løbet af projektperioden for RigKilde-LIFE er der udarbejdet 2. generation af Natura 2000 planer, som dækker perioden 2015-2021.

Natura 2000-planen revideres hvert 6. år. Miljøstyrelsen har iværksat dette arbejde for 3. planperiode, der dækker 2021-2027. Hertil hører en revideret basisanalyse, hvorefter der skulle kom en ny Natura 2000-plan i 2021. Planen har været i høring i 2022, men er ikke vedtaget endeligt ved udgangen af 2022. Som en del af dette arbejde indgår arealer fra RigKilde-LIFE projektet i Miljøstyrelsens overvågningsprogram NOVANA.

Plejeplanerne (jf. bilag 1) fastlægger i detaljer, hvordan der i årene efter LIFE projektets gennemførelse, skal ske:

- Pleje af habitat naturtyper og biotoper for arter som hvert enkelt delprojekt fokuserer på
- Formidling
- Drift af tekniske anlæg, herunder vedligeholdelse af græsningsfaciliteter, hydrologiske foranstaltninger, vandhuller, stier mm.

I Tabel 3 er der oversigtligt for hvert delprojekt angivet, hvilke opgaver der skal varetages som opfølgning på de aktioner (jf. handlingerne i tabel 2), der er gennemført i RigKilde-LIFE.

Tabel 3. Oversigt over After-LIFE aktiviteter i delprojekter i RigKilde-LIFE projektet som opfølgning på gennemførte handlinger (jf. tabel 2). Bemærk at alle handlinger ikke er relevante for alle delprojekter.

Delprojekt #1 Vejlerne – Thisted Kommune	
Handling	After-LIFE aktivitet
2	Tilse og sikre vedligeholdelse af udførte hydrologiske foranstaltninger. Udføres mindst hvert 3. år
3	Tilse og sikre lysåbne forhold og eventuel udføre opfølgende skånsomme rydninger. Sikre hensigtsmæssig afgræsning. Udføres mindst hvert 3. år
4	Tilse og sikre gode levevilkår i etablerede levesteder. Udføres mindst hver 3. år
5	Ingen
6	Vedligeholde informationstavler
Delprojekt #2 Hvidbjerg Å – Thisted Kommune	
Handling	After-LIFE aktivitet
2	Tilse og sikre vedligeholdelse af udførte hydrologiske foranstaltninger. Udføres mindst hvert 3. år
3	Tilse og sikre lysåbne forhold og eventuel udføre opfølgende skånsomme rydninger. Sikre hensigtsmæssig afgræsning. Udføres mindst hvert 3. år
4	Tilse og sikre gode levevilkår i etablerede levesteder. Udføres mindst hver 3. år
5	Ingen
6	Vedligeholde informationstavler
Delprojekt #3 Agger – Thisted Kommune	
Handling	After-LIFE aktivitet
2	Tilse og sikre vedligeholdelse af udførte hydrologiske foranstaltninger. Udføres mindst hvert 3. år
3	Tilse og sikre lysåbne forhold og eventuel udføre opfølgende skånsomme rydninger. Sikre hensigtsmæssig afgræsning. Udføres mindst hvert 3. år
4	Ingen
5	Ingen
6	Vedligeholde informationstavler
Delprojekt #3 Agger – Struer Kommune	
Handling	After-LIFE aktivitet
2	Sikre funktionaliteten af hydrologiske foranstaltninger. Udføres med ca. tre års mellemrum.
3	Sikre lysåbne forhold og evt. udføre supplerende rydninger. Hegn vedligeholdes og græsningstrykket justeres hvis nødvendigt

4	Ingen
5	Sikre vedligeholdelse af trampesti og boardwalk.
6	Vedligeholde infotavler
Delprojekt #4 Underlien – Jammerbugt Kommune	
Handling	After-LIFE aktivitet
2	Den hydrauliske tilstand kan om nødvendigt justeres af hensyn til den ønskede naturtilstand
3	Vedligeholde hegnsfaciliteter og justere græsningstrykket om nødvendigt
4	Ingen
5	Vedligeholde trampesti
6	Vedligeholde informationstavler
Delprojekt #5 Sydlangeland – Naturstyrelsen	
Handling	After-LIFE aktivitet
2	Varetage vedligeholdelse af udførte hydrologiske foranstaltninger
3	Lejlighedsvis opfølgende rydning eller slåning af u hensigtsmæssig opvækst
4	Lejlighedsvis opfølgende rydning eller slåning for opretholdelse af lysåbne forhold
6	Vedligeholde infotavle
Delprojekt #6 Suså – Faxe Kommune	
Handling	After-LIFE aktivitet
2	Ikke noget behov for fremtidig vedligeholdelse
3	Hegnslinjer opretholdes med lav vegetation og græsningsfaciliteter sikres. Bekæmpelse af IAS (Kæmpe-bjørneklo og Sildig gylderis)
4	Ingen
5	Ikke noget behov for fremtidig vedligeholdelse
6	Vedligeholde infotavle
Delprojekt #7 Vasby- og Sengeløse Moser – Høje Taastrup Kommune	
Handling	After-LIFE aktivitet
2	Varetage vedligeholdelse af grøfter håndteret i projektet
3	Opfølgende rydninger og vedligeholdelse af græsningsfaciliteter. Høslæt kan evt. komme på tale, herunder i forhold til bekæmpelse af IAS; Sildig gyldensris
4	Vandhullerne vedligeholdes så tilgroning forhindres
6	Kommunen vedligeholder informationstavlen
Delprojekt #8 Øvre Mølleådal - Furesø og Naturstyrelsen	

Handling	After-LIFE aktivitet
3	Opfølgende rydninger og vedligeholdelse af græsningsfaciliteter. Høslæt kan evt. komme på tale
4	Vedligeholde lavvandede områder inkl. vandhuller med henblik på at modvirke tilgroning med tagrør, dunhammer og vedplanter
6	Kommunen og Naturstyrelsen vedligeholder informationstavlerne på henholdsvis private og offentlige arealer

4. Fremtidige driftsomkostninger

Kommunerne har for privatejede arealer indgået lodsejeraftaler om den fremtidige drift af projektområderne og kommunerne har i den forbindelse påtaget sig et vist økonomisk ansvar for plejeplanernes gennemførelse eller har anvist andre finansieringskilder. Naturstyrelsen vil på egne arealer forestå den fremtidige drift og der er afsat økonomiske midler hertil.

Tabel 4 viser hvilke opfølgende aktiviteter projektparterne påtager sig med henblik på at gennemføre plejeplanerne.

Tabel 4: Reservation af ressourcer til gennemførelse af plejeplaner i RigKilde-LIFE projektet.

Delprojekt #1 Vejlerne – Thisted Kommune	
Handling	Afsatte ressourcer
2	Kommunen vedligeholder de hydrologiske foranstaltninger
3	Kommunen vurderer løbende græsningstrykket og vil udføre supplerende rydninger eller høslæt om nødvendigt
4	Kommunen vedligeholder levesteder for padder
5	Ingen
6	Kommunen vedligeholder informationstavlerne
Delprojekt #2 Hvidbjerg Å – Thisted Kommune	
Handling	Afsatte ressourcer
2	Kommunen vedligeholder de hydrologiske foranstaltninger
3	Kommunen vurderer løbende græsningstrykket og vil udføre supplerende rydninger eller høslæt om nødvendigt
4	Kommunen vedligeholder levesteder for padder
5	Ingen
6	Kommunen vedligeholder informationstavlerne
Delprojekt #3 Agger – Thisted Kommune	
Handling	Afsatte ressourcer
2	Kommunen vedligeholder de hydrologiske foranstaltninger
3	Kommunen vurderer løbende græsningstrykket og vil udføre supplerende rydninger eller høslæt om nødvendigt
4	Kommunen vedligeholder levesteder for padder
5	Ingen
6	Kommunen vedligeholder informationstavlerne
Delprojekt #3 Agger – Struer Kommune	
Handling	Afsatte ressourcer
2	Kommunen vedligeholder de hydrologiske foranstaltninger
3	Kommunen udfører opfølgende nødvendig maskinel rydning. Vedligehold af hegnsfaciliteter sker ved frivillige, mens kommunen rydder hegnslinje. Nyt hegn kan evt. søges finansieret med landdistriktsmidler. Kommunen vurderer løbende behov for at justere græsningstrykket og om muligt forlænges aftale om vinterkvarter for kreaturer efter 2026

4	Ingen
5	Trampesti vedligeholdes af frivillige og boardwalk vedligeholdes frem til 2032 af den udførende entreprenør
6	Infotavler forventes at have en holdbarhed på mindst 10 år
Delprojekt #4 Underlien – Jammerbugt Kommune	
Handling	Afsatte ressourcer
2	Kommunen udfører eventuelle nødvendige hydrauliske justeringer
3	Kommunen udfører én årlig vedligeholdelse af hegnsfaciliteter på private arealer. Øvrig vedligeholdelse påhviler forpagter/dyreholder
4	Ikke relevant
5	Kommunen varetager i samarbejde med Naturstyrelsen fremtidig drift på henholdsvis private og statslige arealer med etableret stiforløb
6	Kommunen vedligeholder informationstavler
Delprojekt #5 Sydlangeland – Naturstyrelsen	
Handling	Afsatte ressourcer
2	Styrelsen står for nødvendig vedligeholdelse
3	Styrelsen står for nødvendig vedligeholdelse
4	Styrelsen står for nødvendig vedligeholdelse
6	Styrelsen vedligeholder infoskilt
Delprojekt #6 Suså – Faxe Kommune	
Handling	Afsatte ressourcer
2	Ikke noget fremtidigt behov for vedligeholdelse
3	Vedligeholdelse af hegn og øvrige græsningsfaciliteter påhviler dyreholder. Kommunen har også afsat ressourcer her til. Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo skal ske i henhold til kommunens indsatsplan og Sildig gyldenris bør ligeledes bekæmpes
4	Ikke relevant
5	Ikke afsat ressourcer til vedligehold af trampesti
6	Kommunen vedligeholder informationstavlen
Delprojekt #7 Vasby- og Sengeløse Moser – Høje Taastrup Kommune	
Handling	Afsatte ressourcer
2	Kommunen varetager vedligehold af de hydrologiske tiltag gennemført i projektet

3	Kommunen er ejer af hegn og græsningsfaciliteter og klargør hvert år hegn og udstyr, samt årlig slåning under hegnet. De stede, hvor ejer ikke selv ønsker at afgræsse, sørger kommunen for at arealerne bliver afgræsset. Græsningstrykket vurderes og fastlægges løbende i samarbejde mellem kommunen og dyreholder for udvikling af naturen. Kommunen vil kunne udføre supplerende rydning eller høslæt om nødvendigt
4	Vandhullernes lysstilling opretholdes gennem afgræsning af de omkringliggende arealer. Supplerende initiativer kan komme på tale for at opretholde de lysåbne forhold
6	Kommunen vedligeholder informationstavlen
Delprojekt #8 Øvre Mølleådal - Furesø og Naturstyrelsen	
Handling	Afsatte ressourcer
3	Det foreslås, at udgifterne til opfølgende plejetiltag på private arealer søges finansieret via under landdistriksprogrammet (LDP). På styrelsens arealer står styrelsen for vedligeholdelsen
4	Det foreslås, at udgifterne til opfølgende plejetiltag på private arealer søges finansieret via under landdistriksprogrammet (LDP). På styrelsens arealer står styrelsen for vedligeholdelsen
6	Kommunen vedligeholder informationstavlerne. Styrelsen vedligeholder infokilt på styrelsens areal

Bilag 1

Detaljerede plejeplaner for 8 delprojekter i RigKilde-LIFE.

Sub-project number	Subproject name	Link to legal operational management plans
1	Vejlerne	https://www.rigkildelife.dk/media/2023/plejeplan-omraade-1.pdf
2	Hvidbjerg Å	https://www.rigkildelife.dk/media/2024/plejeplan-omraade-2.pdf
3	Agger – Thisted Kommune	https://www.rigkildelife.dk/media/2025/plejeplan-omraade-3.pdf
3	Agger – Struer Kommune	https://www.rigkildelife.dk/dokument-arkiv/
4	Underlien	https://www.rigkildelife.dk/dokument-arkiv/
5	Sydlangeland	https://www.rigkildelife.dk/dokument-arkiv/
6	Suså	https://www.rigkildelife.dk/dokument-arkiv/
7	Vasby og Sengeløse Moser	Natura 2000 Høje-Taastrup Kommune (htk.dk)Tillaeg-natura-2000 (2).PDF
8	Øvre Mølleådal	https://www.furesoe.dk/borger/miljoe-og-natur/beskyttet-natur/natura-2000/

After LIFE Conservation Plan er udarbejdet af Thisted Kommune med bidrag fra partnerne i LIFE projektet December 2022

For yderligere information om planen kontakt Tanja Bilde Binderup: tbb@thisted.dk

---

Ansvarsfraskrivelse

Indeværende rapport er udarbejdet som led i LIFE projektet LIFE14 NAT/DK/000606 som støttes økonomisk af EU Kommissionen. De holdninger og den viden, der kommer til udtryk i rapporten, under ingen omstændigheder blive betragtet som EU Kommissionens officielle holdning og EU Kommissionen er ikke ansvarlig for den videre brug af oplysningerne i rapporten.